כז: אין מעמידין פרק שני עבודה זרה

לחיי שעה **לא** חיישינן. והא דאמרינן ביומא (דף פה.) מפקמין עליו את הגל בשבת לחוש לחיי שעה אלמא חיישינן לחיכא לעימור דהכא והתם עבדינן לטובתו דהתם אם לא תמוט ימות והכא אם תמוט ולא יתרפא מן העובד כוכבים ודאי ימות וכאן וכאן שבקינן הודאי למיענד הספק: **לא** ישא ויתן **עם המינים.** פי' להאריך עמהם בדברים פן ימשכוהו: **שאני מינות דמשכא.** לכאורה משמע לאפי' מרופא מומחה שמתרפאין מהן מ"מ מן המינין אסור להתרפאות שום חולי וא"ת דהא לקמן (דף כח.) בשמעתין ר' אבהו קיבל סמא מן יעקב מינאה י"ל דאף במינים לא אסרו אלא ברפואה שמזכיר בה שם עבודת כוכבים ואומר שהעבודת כוכבים מועלת לך ובהא ודאי אתי לאמשוכי ואסור כי היכא דירושלמי דהכא מעשה בר"מ בן דמא בן אחותו של רבי ישמעאל שהכישו נחש חולי וא"ת דהא בן דמא בן אחותו של רבי ישמעאל וכן אם אמר הרופא אפילו אינו מין קח ממים של עבודת כוכבים פלונית או מעצים שלפני עבודת כוכבים אסור כדאמרינן פרק כל שעה (פסחים דף כה.) בכל מתרפאין חוץ מעני אשיה ואור"י דמיירי כגון שאומר לו שאותם מים או אותם עצים מועילין ולא אחרים כגון ע"י שד שמטעהו כי לפעמים יש כח ביד שדים להטעות כדי לטרדם כדאיתא לקמן פרק ר' ישמעאל (דף נה.) **דהכוח בית עבודת כוכבים דכי** הוה מינף עלמא ולא אתי מיטרא מיתמוז במילמא ואמר שחוטו לי גברא ושחטו ליה ואתי מיטרא אבל בשאינו תולה תועלת בהם יותר מאחרים אלא שאומר לו הבא לי מים או עצים מותר להניח אף מעבודת כוכבים והכי איתא בירושלמי בפרק שמונה שרצים בכל מתרפאין חוץ מעבודת כוכבים עד שאמר לו הב לי עלין מעבודת כוכבים אבל אמר לו הב לי עלין סתם מביא לו עלין של עבודת כוכבים והא דאמרינן בירושלמי ר' יונה הוה גמרמורין ואייתי ליה מן זכרות דחווי ולא שתה אייתן לר' אבא ושתה א"ר מנא אילו הוה ידע ר' אבא מן הן הוין לא הוה שתי אמר רב הונא מתניתין נמי אמרה כן אין מתרפאין בגלוי עריות התם נמי מיירי שאומר אותו דבר יועיל ולא אחר: **חויא** דרבנן דלית ליה אסותא. (ג) פ"ה שכל העובר על דברי חכמים חייב מיתה וא"ת אילו לא הוי אסותא פריך הכי *איהו נמי חויא ע"ל דמעיקרא פריך הכי *איהו נמי חויא ערקיה ונמה לא הניחו ר' ישמעאל להתרפאות שהרי אם יבאו פעם אחרת יתרפא גם ממנה ומסיק חויא דרבנן דלית ליה אסותא אותו יבאו ולא יתרפא עוד ומוטב שימות בנשיכת נחש זה שאתי בלא פרילת גדר ואל ימות חייב בפרילת גדר?): **יכול אפילו בפרהסיא ת"ל ולא תחללו את שם קדשי.** ומיהו רבנן פליגי עליה דר' ישמעאל בפרק בן סורר (סנהדרין דף עד.) ואמרי דבפרהסיא אפי' מצוה קלה יהרג ואל יעבור ובצנעה יש חילוק בין עבודת כוכבים לשאר מצות דבשאר מצות יעבור ובעבודת כוכבים יהרג ור' ישמעאל אין שום חילוק בצנעה בכולן יעבור ואל יהרג ובפרהסיא בכולן יהרג ואל יעבור ומעשה דבן דמא פרהסיא הוה ולפיכך לא הניחו רבי ישמעאל ולפי זה נוכל לומר דהא דעבד ליה יעקב מינאה לר' אבהו לקמן בשמעתין (דף כח.) בצנעה הוה ובשאלתות דרב אחאי (פרשת ואתחנן) פוסק כרבנן דר' ישמעאל וכן מוכח סוגיא דתלמודא פ"ב דכתובות (דף יט.) דאמר רבא מי איכא מידי דאילו אתו עדים לקמן לאמלוכי אמרינן להו תתומו שקר ואל תהרגו *דאמרינן אין לך דבר שעומד בפני פיקוח נפש אלא עבודת כוכבים וגילוי עריות ושפיכות דמים והיינו כרבנן דאי כר' ישמעאל אי בצנעא אפי' עבודת כוכבים נמי ואי בפרהסיא אפי' שאר עבירות נמי לא אבל קשיא דרבא גופיה אמר לקמן פרק ר' ישמעאל (דף נד.) הכל היו בכלל לא תעבדם כשפרט לך הכתוב וחי בהם יצא אומם והדר כתיב לא תחללו ואפי' באומם כאן בצנעא כאן בפרהסיא משמע אתאן לר' ישמעאל וצ"ע) ואם לזה להתמיר על עצמו אפי' בשאר מצות דשאי כמו ר' אבא בר זימרא דירושלמי שהיה אבל עובד כוכבים א"ל אכול נבלה ואי לא קטלינא לך א"ל אי בעית למיקטלי קטול ומתמיר היה דמסתמא בצנעא הוה: **כל** מכה שמחללין עליה **את השבת** אין **מתרפאין** מהן. ופ"ה ופליג אדרב יהודה דאמר לעיל אפי' ריבדא דכוסילתא לא מתסינן מינייהו וקשה דלעיל כי פריך מרב יהודה לאמר דמפרש ריפוי ממון אין בו סכנה ומסיק ממון בהמתו נפשות גופו והיינו דרב יהודה ה"ל לאתויי על מתני' מילתא דר' יוחנן דמפליג בין שיש בו סכנה לאין בו סכנה וה"ל למפרך ולרב יהודה מאי איכא למימר אלא לאו שמע מינה דליכא מאן דפליג עליה דרב יהודה לכך נראה לר"ת דודאי לא פליגי ור' יוחנן אייתי כאולה ובשיש בו סכנה כגון מכה שמחללין עליה את השבת אין להתרפאות מהן כי לא מרעי נפשייהו הא כי אם יומת דמאי לאשתמוטי ולומר מסוכן היה וכי אין בו סכנה מותר להתרפאות ואף כשאינו מומחה דודאי לא ימיתנו דלא מאי לאשתמוטי ואי קטלי מרעי נפשייהו אבל בבריא כגון ריבדא דכוסילתא מיהא אסור שהעובד כוכבים מזיקו ואינו מושש כי לא מרע נפשיה אם ימיתנו שיאמרו העולם בודאי במזיד הזיקו מפני שהיה שונאו וא"ת לעיל כי פריך מרב יהודה אמאי לא אוקי לה מתני' באולה דאיכא לפליגי בין אין בו סכנה ובדקס"ד מעיקרא ממון אין בו סכנה נפשות יש בו סכנה ור' יהודה בבריא הוא דאיירי וי"ל דמשמע ליה דמתניתין מיירי בכל ענין בין בבריא בין באולה ואי מוקמת ליה כדמעיקרא ריפוי ממון דשרי לא יהא אלא באולה ואין בו סכנה אבל השתא דממון בהמתו ונפשות גופו איירי בכל ענין בין בבריא בין באולה שיש בו סכנה אי נמי ניחא ליה לפרש מתניתין דהכא כהיא דנדרים (דף לח:) המודר הנאה מחבירו מרפאהו ריפוי נפשות אבל לא ריפוי ממון ומפרש התם (דף מא:) ממון בהמתו ונפשות גופו והתם ליכא לשנויי ממון אין בו סכנה נפשות יש בו סכנה משום דס"ל דכל דבר של גוף חייב לרפאותו וכל מה שאמרנו שאסור בבריא ואולה שיש בו סכנה היינו ברופא שאינו מומחה אבל במומחה מותר כדאמר ר' יוחנן לעיל אם היה מומחה לרבים מותר ועל זה אנו סומכין לקח דס מן העובדי כוכבים לגבי הקזה כל המקריים מומחים הם:

מכה

סבר. העובד כוכבים: **שיולי קא משייל.** האי ישראל מדלא בעי לאיתסויי מנאי לא סמיך עלי ושיולי קא משייל לנסותי אם אומר לו אמת: **ספק מי ספק מת.** חולי שאם לא ירפאנו רופא ספק ימות ספק ימות אין מתרפאין מהן דעובד כוכבים ודאי קטיל ליה ומוטב שיגיע לולי ימיה: **ודאי מת מתרפאין.** היכא דידענן שאם לא ירפאנו ימות ואין כאן ישראל לרפאותו מתרפאין מהן דעובד כוכבים מאי עביד ליה הא בלאו הכי מיית ושמא ירפאנו העובד כוכבים: **חיי שעה.** שהעובד כוכבים ממהר להמיתו ושמא יוסיף לו יומים ימיה: **אם אמרנו נבוא העיר.** כארבעה אנשים מצורעים כתיב. אם אמרנו נבוא העיר והרעב בעיר ומתנו שם ואם ישבנו פה ומתנו ועתה לכו ונפלה אל מחנה ארם אם יחיונו נחיה ואם ימיתנו ומתנו: [**והאיכא חיי שעה.** ומיתה[1] מיד]: **לא חייישינן.** הואיל וסופו למות כאן: **יעקב איש כפר סכניא.** כדאמרינן[2] בפרק קמא (דף ח.): **מקרא מן הפורה.** לקמיה מפרש ליה: **עד שילפה נשמתו.** במותר: **וילפה נשמתך בעפרה.** במותר: **ופורץ גדר.** עונר על דברי חכמים ישכנו נחש כדלקמן: **איהו נמי חויא ערקיה.** והיה יכול להתרפאות ולהנצל ולחיות ע"י זה ולחויא דרבנן נמי לא ניחוש שאילו נשכו היה יכול להתרפאות ולחיות: **חויא דרבנן ליה אסותא כלל.** שאם נשכו נחש בשביל שעבר על דברי חכמים לא תעלה לו רפואה וימות אם היה מתרפא מנשיכה זו סופו למות על ידי נשיכת חביריו שעובר על דברי חכמים חייב מיתה: **מאי הוה ליה.** לדמא למימר מאי מקרא היה רוצה להביא: **בפרהסיא.** יש מילול הסם שיולא [לחוץ] ולמידין ממנו לחלל בקדושת הסם: **כל מכה שמחללין עליה את השבת.** דהיינו מכה שכנה אבל שאין בה שכנה מתרפאים ולית ליה דרב יהודה דאפילו ריבדא דכוסילתא לא מסי (ב):

[1] ונראה דל"ל אם לא זה יפה לך ואם זה הש לך.
[2] פי' הוספרן.

מסורת הש"ס

(א) וצ"ל רבנה, (ב) (תוספ' דמולין פ"ב ה"ז), (ג) שיעתה נשמתו כמותר כצ"ל ר"ת, (ד) (שבת קו.), (ה) לקמן נה. יומא פה: סנהדרין עד., (ו) (סנהדרין עד.), (ז) כפ"ח: שמא ימיתום, (ח) כפ"ח: מתגלמידי יש כדאמרינן, (ט) כפ"ח נוסף: יפו, (י) (עי"ע תוס' שבת קי. ד"ה חייל), (כ) דאמר מר בל"ל ר"ת, (ל) (עי' תוספות לקמן נד. ד"ה הא בלנעא ותוספות כתובות יט. ד"ה דאמר),

תורה אור השלם

1. אם אָמַרְנוּ נָבוֹא הָעִיר וְהָרָעָב בָּעִיר וָמֵתְנוּ שָׁם וְאִם יָשַׁבְנוּ פֹה וָמֵתְנוּ וְעַתָּה לְכוּ וְנִפְּלָה אֶל מַחֲנֵה אֲרָם אִם יְחַיּוּנוּ נִחְיֶה וְאִם יְמִיתֻנוּ וָמֵתְנוּ: מלכים ב ז: ד
2. חִפֵּר גּוּמָּץ בּוֹ יִפּוֹל וּפֹרֵץ גָּדֵר יִשְׁכֶּנּוּ נָחָשׁ: קהלת י: ח
3. וְשָׁמַרְתֶּם אֶת חֻקֹּתַי וְאֶת מִשְׁפָּטַי אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה אֹתָם הָאָדָם וָחַי בָּהֶם אֲנִי יְיָ: ויקרא יח: ה
4. וְלֹא תְחַלְּלוּ אֶת שֵׁם קָדְשִׁי וְנִקְדַּשְׁתִּי בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲנִי יְיָ מְקַדִּשְׁכֶם: ויקרא כב: לב

גליון הש"ס

תוס' ד"ה חייא וכו' וא"ת איהו נמי. עיין תשובת רשד"ם מהד"ר סימן רכט:

הגהות הב"ח

(א) גמ' ואם ולאי מת מתרפאין מהן ודאי מת העובד. כ"כ ערוך לומר אלא היה לפנינו פרש"י אלנו ועיין מי' דכור זה בשו"ת דבר ריבות סימן רי"ג בטוב טעם:

מוסף רש"י

ת"ל ולא תחללו. בפרהסיא אינה מלא הסם ונקדשתי, שמוסר נפשו על אהבת יראתי (סנהדרין עד.).

עין משפט נר מצוה

לו א ב מי' פי"ב מהלכי רוצח ושמירת נפש הלכה ט סמג לאין מה טוש"ע יי"ד סימן קנה סעיף ח:
לח ג מי' פי"ה מהלכות יסודי התורה הלכה ב סמג עשין ה טוש"ע יי"ד סימן קנו סעיף ח:
לט ד מי' פי"ב מהלכי רוצח הלכה ט סמג לאין מה טוש"ע יי"ד סימן קנה סעיף ח:

רבינו חננאל

שאין מתרפאין מהן אם שואלין אותו ואמר לו סם (ו) רע לך מותר דאמר כי היכי דשאיל לדידי שאל נמי לרופא אחר ולא אתי לאחרעי נפשיה: אמר רבב"ח אמר רבי יוחנן חולה ספק חי ספק מת אין מתרפאין מהן. ודאי מת מתרפאין. לחיי שעה לא חיישינן. איני והתניא לא ישא ויתן אדם עם המינין (ז) ואין מתרפאין מהן ואפילו לחיי שעה ומעשה בבן דמא בן אחות רבי ישמעאל שהכישו נחש ובא יעקב איש כפר (סכניא) (לרפאותו ולא הניחו רבי ישמעאל דכתיב וחי בהם ולא שימות בהם הני מילי בצנעא אבל בפרהסיא לא דהניא היה רבי ישמעאל אומר מנין שאם אומרים לו לאדם עבור עבודת כוכבים ואל תהרג שיהרג ואל יעבור ת"ל וחי בהם ולא שימות בהם יכול אפי' בפרהסיא ת"ל ולא תחללו את שם קדשי. ופרקינן הא דתניא אין מתרפאין מהן אפילו לחיי שעה מן המינין כגון יעקב איש כפר (סכניא) (סכניא) שהיה מין. ומאי טעמא דמינות משכא ומשום הכי אסור לשאת ולתת עמהן. אמר רבי יוחנן כל

(ו) נראה דל"ל אם זה יפה לך ואם זה הש לך.
(ז) פי' הוספרן.

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com